

Αξιότιμοι Κυρίες και Κύριοι,

Μαζευτήκαμε σήμερα εδώ, όπως κάθε χρόνο, για να αποτίσουμε φόρο τιμής στους αδικοχαμένους συμπολίτες μας με ευλάβεια, υπερήφανα, νοσταλγία και πόνο .

Η ιστορική μνήμη είναι θύμηση για τους παλιούς και μάθηση για τους νέους. Στόχος της σημερινής εκδήλωσης είναι να κρατήσει ζωντανά τα γεγονότα και τη σημασία τους παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές. Κάνεις δεν πρέπει να ξεχνά την ανδρεία με την οποία ο ελληνικός λαός πολέμησε με το αίμα του το ναζισμό και το φασισμό.

Το 1939 ξεκινά ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος. Από τον Απρίλιο του 1941, η Ελλάδα βρίσκεται υπό γερμανική κατοχή. Οι επιχειρήσεις εναντίον των κατοχικών δυνάμεων υπήρξαν πολλές και ξεκίνησαν από την πρώτη στιγμή της εισβολής των κατακτητών στη χώρα. Τα αντίποινα των Γερμανών στην Ελλάδα κατά τους πρώτους μήνες της κατοχής και τουλάχιστον ως τον Οκτώβρη του 1941 είχαν ως στόχο την τρομοκράτηση του ελληνικού πληθυσμού και την πάταξη των πρωτοεμφανιζόμενων αντιστασιακών ομάδων. Το 1942 και ακόμα περισσότερο το 1943, ο αντιστασιακός αγώνας εντάθηκε με σαμποτάζ, προκηρύξεις και συγκρούσεις μεταξύ ανταρτών και κατακτητών.

Σε αυτή τη φάση που διαρκεί μέχρι την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων, οι Ναζί διέπραξαν φρικιαστικά εγκλήματα με στόχο να κάμψουν το ελληνικό αγωνιστικό και αντιστασιακό φρόνημα, να σπείρουν τον τρόμο σε πόλεις και χωριά και να σβήσουν κάθε εστία αντίστασης. Τα αντίποινα παίρνουν τη μορφή εκκαθαριστικών επιχειρήσεων με σκοπό την ερήμωση και τον αφανισμό των χωριών εκείνων που αποτέλεσαν πηγές στρατολόγησης, καταφύγια συμμάχων, ορμητήρια αντιστασιακών και πηγές εφοδιασμού. Με μοναδική και πρωτοφανή βαρβαρότητα προχωρούσαν σε συλλήψεις, μαζικές εκτελέσεις και σφαγές άμαχων, κάψιμο πόλεων και χωριών, ως αντίποινα για την αντίσταση που συναντούσαν σε διάφορες περιοχές.

Οι κάτοικοι των χωριών της Βιάννου, από τις πρώτες κιόλας μέρες την γερμανο-ιταλικής κατοχής πήραν ενεργό μέρος στον αγώνα ενάντια στη σκλαβιά. Ήδη στις 30 Μαΐου 1941, με τη λήξη της μάχης της Κρήτης, ο Βιαννίτης Αλέξανδρος Ραπτόπουλος, αξιωματικός σε πολεμική διαθεσιμότητα, προχώρησε στην οργάνωση αντίστασης εναντίον των κατακτητών, με την περίθαλψη όσων δεν παραδόθηκαν στους Γερμανούς στην αρχή και στη συνέχεια με τη δημιουργία οργάνωσης με Παγκρήτια δικτύωση. Η ίδρυση της οργάνωσης αυτής αποφασίστηκε σε

σύσκεψη 8 αξιωματικών στις 3 Αυγούστου 1941 στους Φιλίππους Μονοφασίου , με την υπογραφή του πρωτοκόλλου της Κρητικής Εθνικής Αντίστασης , με αρχηγό τον Αλέξανδρο Ραπτόπουλο. Το τέλος του σπουδαίου αυτού Βιαννίτη γράφτηκε στις φυλακές της Αγιάς των Χανίων , όπου μετά από φρικτά βασανιστήρια μαζί με τον συμπατριώτη του από την Κάτω Βιάννο Μανώλη Σταμουλάκη , εκτελέστηκαν στις 3 Σεπτεμβρίου του 1942.

Ο σπόρος όμως της αντίστασης είχε ήδη φυτρώσει και ο ένας μετά τον άλλο οι Βιαννίτες ανέβηκαν στο βουνό. Εντωμεταξύ, στην περιοχή είχαν έρθει και οι αντάρτικες ομάδες των Μανόλη και Ζαχαρία Μπαντουβά , οι οποίες ενώθηκαν και αποτέλεσαν ενιαία δύναμη υπό την καθοδήγηση του ΕΑΜ . Η μικρή επαρχία της Βιάννου υπήρξε το επίκεντρο και η κάρδια την Κρητικής Εθνικής Αντίστασης και έγινε ο φόβος και ο τρόμος των κατακτητών.

Βρισκόμαστε στο τέλος του πολέμου και οι Γερμανοί έχουν εγκαταστήσει ένα φυλάκιο στο χωριό της Σύμης . Στις 9 Σεπτεμβρίου 1943 , ο Καπεταν Μανώλης Μπαντουβάς έδωσε εντολή να εξουδετερωθεί το φυλάκιο αυτό και παρά τη σθεναρή αντίθεση της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας του ΕΑΜ, αποφάσισε την εκτέλεση των 2 Γερμανών στρατιωτών του φυλακίου.

Η αντίδραση των Γερμανών ήταν άμεση. Ο Διοικητής του Φρουρίου Κρήτης Στρατηγός Μύλλερ διατάσει την καταστροφή της περιοχής. Ο Μπαντουβάς γνωρίζοντας πολύ καλά την επικείμενη άμεση και βίαιη αντίδραση των Γερμανών, συγκάλυψε σύσκεψη, όπου αποφασίστηκε να προστατευτεί η Κάτω Σύμη από την αναμενόμενη εκδικητική μανία των εχθρών και καταστρώθηκε σχέδιο δράσης. Μεγάλη δύναμη του Γερμανικού στρατού, περί τους 165 στρατιώτες, συγκεντρώθηκε στην Άνω Βιάννο και στις 12 Σεπτεμβρίου ένα μέρος προχώρησε με κατεύθυνση την Κάτω Σύμη. Ομάδα πενήντα ανταρτών με επικεφαλής τον Χρήστο Μπαντουβά κάλυπτε μια από τις διαβάσεις προς τα βουνά όπου έχει εγκατασταθεί το αρχηγείο των ανταρτών. Συγχρόνως δύο ομάδες θα κινούνταν, η μία προς τα χωριά της Ιεράπετρας και μια δεύτερη για να εμπυχώσουν τον πληθυσμό. Η επαφή των δύο αντιπάλων έγινε το πρωί της Κυριακής 12 Σεπτεμβρίου. Οι απώλειες για τους Γερμανούς ήταν συντριπτικές. Συνελήφθησαν 11 γερμανοί στρατιώτες αιχμάλωτοι και ο διερμηνέας Αγογλωσσάκης από τις Αρχάνες, οι οποίοι εκτελέστηκαν τις επόμενες ημέρες. Τα υπολείμματα των Γερμανών ανασυγκροτήθηκαν στον Πεύκο και επέστρεψαν στην βάση τους την Άνω Βιάννο. Από εκείνη τη στιγμή είχε προδιαγραφεί το μεγάλο δράμα του ολοκαυτώματος των χωριών

Βιάννου και Ιεράπετρας.

Πάρα την ισχυρή αυτή αντίσταση που επέδειξαν ως την τελευταία στιγμή οι αντιστασιακές δυνάμεις της περιοχής, την αυγή της 14ης Σεπτεμβρίου του 1943, ημέρα ύψωσης του Τιμίου Σταυρού, ισχυρές γερμανικές δυνάμεις εξόρμησαν στα χωριά και την παραλιακή ζώνη του δήμου. Τα χωριά της επαρχίας Βιάννου Βαχός, Αμιρά, Κεφαλοβρύσι, Κρεββατάς, Άγιος Βασίλειος, Πεύκος, Καλάμι, Συκολόγος και Σύμη στις 14 Σεπτεμβρίου και στις 15 και 16 τα χωριά της Επαρχίας Ιεράπετρας Μύθοι, Μύρτος, Γδοχιά, Ρίζα, Παρσάς, Μουρνιές, Μάλλες και Χριστός, αλλά και οι αγροτικές περιοχές του Ομαλού Κόρνια, Λυγιά, Πάνω Σύμη και Λουτρακίου θρήνησαν 401 νεκρούς.

Δολοφονήθηκε άμαχος πληθυσμός, ανάμεσά τους γυναίκες, παιδιά από 8 μηνών έως 20 ετών, ακόμη και ηλικιωμένοι άνω των 90 ετών, φέρνοντας το Ολοκαύτωμα της Βιάννου στη 2η θέση ανάμεσα στα άλλα 89 Ολοκαυτώματα που έγιναν στη χώρα.

Το μακάβριο θέαμα που άφησαν πίσω τους οι κατακτητές με το καθολικό ολοκαύτωμα του δήμου, έκανε τη Βιάννο ένα νέο Αρκάδι, ένα τόπο αιματοβαμμένο, που πάνω στα χώματά του γράφτηκε Εθνική Ιστορία.

Στις 25 Σεπτεμβρίου, ύστερα από παρέμβαση της εκκλησίας και του Ερυθρού Σταυρού αφέθηκαν ελεύθεροι οι 500 όμηροι από το Γυμνάσιο Βιάννου, που κρατούνταν εκεί 10 ολόκληρες ημέρες, γλιτώνοντας την εκτέλεση.

Στις 30 Σεπτεμβρίου, οι εναπομείναντες κάτοικοι των χωριών Κεφαλοβρυσίου, Κρεββατά, Πεύκου, Σύμης, Καλαμίου και Συκολόγου διατάχθηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και αναζήτησαν καταφύγιο στην Ιεράπετρα και σε άλλα χωριά του νομού.

Ο τόπος απέπνεε μια αίσθηση εγκατάλειψης. Άνθρωποι νεκροί, άνθρωποι ξεριζωμένοι από τα σπίτια τους να αναζητούν μάταια προσφιλές έδαφος, για να ξεκουράσουν τις ταραγμένες τους ψυχές από το δράμα που είχαν ζήσει.

Το μνημείο και ο γύρω χώρος θα κρατούν ζωντανή την ιστορία του τόπου μας. Ήδη με την είσοδο μας στο Ηρώων βρισκόμαστε αντιμέτωποι με τις 11 στήλες με τα ονόματα των θυμάτων καθώς και την κολώνα πάνω στην οποία βρίσκεται καρφωμένος ένας άνθρωπος, ένας άνθρωπος που αντιπροσωπεύει τον αδικοχαμένο λαό την Βιάννου που εξολοθρεύτηκε από τις θηριωδίες των Ναζιστών.

Κανδήλια ισάριθμα με τα θύματα της κατοχής έχουν τοποθετηθεί στον Ιερό Ναό των Αγίων Πάντων. Κάθε κανδήλι και ένας νεκρός. Και όλοι μαζί μας υπενθυμίζουν το μέγεθος της καταστροφής.

Λίγοι λαοί της Ευρώπης υπέφεραν από τη γερμανική κατοχή όσο οι Έλληνες. Δίστομο, Καλάβρυτα, Καισαριανή , όπως κι αν ονομάζονται οι διάφοροι τόποι , φέρνουν στο νου μας το μένος των κατακτητών εναντίον της πατρίδας μας. Συνολικά είχαμε 90 ολοκαυτώματα πόλεων και χωριών σε όλη την Ελλάδα. 56.225 αθώοι πολίτες εκτελέστηκαν, 105.000 κατέληξαν όμηροι στα στρατόπεδα συγκέντρωσης και καταναγκαστικής εργασίας και ελάχιστοι εξ αυτών επέζησαν , 1.770 χωριά καταστράφηκαν , 400.000 σπίτια πυρπολήθηκαν. Οι συνολικές απώλειες λόγω των εκτελέσεων , της πείνας, των ασθενειών και της υπογεννητικότητας κατά τη διάρκεια της κατοχής ανήλθαν σε 1 εκατομμύριο ανθρώπους ή το 13,5 % του ελληνικού πληθυσμού , δηλαδή το υψηλότερο ποσοστό σε ολόκληρη την Ευρώπη. Μια αληθινή γενοκτονία ήταν το τίμημα που πλήρωσε η Ελλάδα επειδή δεν υποτάχθηκε στις απάνθρωπες ορδές του φασισμού. Η Βιάννος και όλη η Ελλάδα βυθίστηκαν στο πένθος , ορφάνεψαν , ρήμαξαν.

Σήμερα, 72 ολόκληρα χρόνια μετά την άδικη αυτή θυσία , αναλογιζόμαστε και πρέπει να αναλογιστούμε που βρισκόμαστε. Με θλίψη διαπιστώνουμε πως ότι κερδήθηκε με τόσους αγώνες και θυσίες στον πόλεμο , χάθηκε και χάνεται σε καιρό ειρήνης. Δεν μπόρεσαν με τα όπλα να μας κρατήσουν κατακτημένους , με τις θηριωδίες τους να μας αφανίσουν. Όμως, επιτρέψαμε τώρα να τους υποταχθούμε , να αφανιζόμαστε οικονομικά , να ξεπουλάμε την πατρίδα μας , τη γλυκιά μας Ελλάδα , γιατί ξεχάσαμε ότι είμαστε από καλή γενιά , ξεχάσαμε ότι είμαστε πλούσιος λαός με μακραίωνη ιστορία και λαμπρό πολιτισμό , γιατί ο καθένας δουλεύει για το προσωπικό του συμφέρον, εξυπηρετώντας ταυτόχρονα κάποια ξένα , ισχυρά οικονομικά συμφέροντα. Και όλα αυτά , τη στιγμή που λιγότερο από έναν αιώνα πριν , κάποιοι άνθρωποι αγωνίζονταν και έδιναν τη ζωή τους για την ελευθερία της πατρίδας μας , για την ελευθερία των παιδιών τους , για εμάς. Έχουμε λοιπόν χρέος να τους τιμήσουμε , όχι μόνο με το σημερινό μνημόσυνο που είναι αφιερωμένο στη μνήμη τους , άλλα με την καθημερινή μας προσπάθεια είτε σε ατομικό είτε σε συλλογικό επίπεδο , ώστε να συνεχίσουμε να πρεσβεύουμε το αδούλωτο φρόνημα των προγόνων μας.

Ευχαριστώ που με ακούσατε.

Ομιλία της μαθήτριας του Γυμνασίου Βιάννου Έλενας Πέτα

Φιλολογική Επιμέλεια :Γεωργία Κυριάκου